

De keurvorsten negeerden de aanspraak van Hendrik's zoon Jean en de nieuwe Roomse Keizer kwam uit het Huis Wittelsbach. De zoon van Jean, Karel IV, zou echter later Heilig Rooms keizer worden. Lodewijk van Beieren uit het Huis Wittelsbach was hertog van Opper Beieren, markgraaf van Brandenburg en werd in 1314 tot Rooms koning, in 1327 tot Koning van Italië en in 1328 tot Heilig Rooms keizer gekroond. Toen zijn vrouw Margaretha in 1345 Holland, Zeeland en Friesland erfde werd hij over deze gebieden graaf. Hij sloot vrede met de Habsburgers maar zag de koning van Napels en die van Frankrijk als belangrijke bondgenoten van de paus tegen zich opgesteld. Lodewijk had zich in 1328 in Rome laten kronen door de oude senator Sciarra Colonna en zijn tegenkanter paus Johannes XXII afgezet op grond van ketterij. Hij had ook al eerder de podestá van Milaan, Galeazzo I Visconti, afgezet op verdenking van samenzwering met de paus. Hij hield hof in Alter Hof te München, de eerste keizerlijke residentie van het Heilig Roomse rijk. Het waren de hoogtijdagen van de Babylonische gevangenschap van de paus in Avignon, waarbij Lodewijk zich verbond met koning Edward III van Engeland tegen de Franse koning Philippe VI die paus Benedictus XII in Avignon steunde. Lodewijk IV was beschermheer van de Teutoonse Orde die hij in 1333 toestemming verleende om Litouwen en Rusland in te nemen. In 1330 erfde hij Beneden Beieren en verenigde Beieren. De verwerving van veel gebieden leverde hem veel vijanden onder de Duitse Prinsen op. In 1346 werd de Luxemburger Karel IV als tegenkoning gekozen met steun van de paus. Lodewijk kreeg veel steun van de Keizerlijke Vrije Steden en bestreed Karel IV die werd beschouwd als een pauselijke marionet, rex clericorum. Door de plotse dood van Lodewijk kwam weer een Luxemburger op de keizerlijke troon, Karel IV.

Graf van Lodewijk IV, München

Karel IV was de oudste zoon van koning Jean van Bohemen. Zijn moeder was de zus van koning Wenceslas III van Bohemen uit het Huis van de Premyslieden. Karel IV erfde het graafschap Luxemburg van zijn vader en werd in 1347 tot koning van Bohemen gekroond. Hij werd in 1349 gekroond tot Rex Romanorum, in 1355 tot Koning van Italië en in 1365 tot Koning van Bourgondië. Zo werd hij de persoonlijke heerser van alle koninkrijken van het Heilig Roomse rijk.

Aankankelijk stelde Karel IV alles in het werk om in Bohemen zijn machtsbasis veilig te stellen. De regio was niet getroffen door de pestepidemie. Praag werd de hoofdstad en hij herbouwde de stad op basis van Parijs. In 1348 stichtte hij de universiteit van Praag, de eerste universiteit in Centraal Europa. Deze diende voor de opleiding van bureaucraten en advocaten en snel zou de stad uitgroeien tot het intellectuele en culturele centrum van Centraal Europa. Karel was zelf zeer ontwikkeld en sprak vloeiend vijf talen: Latijn, Tsjechisch, Duits, Frans en Italiaans. In 1333 ging hij naar Italië om zijn positie te consolideren en stichtte Montecarlo. In 1334 werd hij markgraaf van Moravië. Hij was

spoedig de onbetwiste heerser van het keizerrijk. Vriendschap en verbondenheid met Habsburg en Beieren bereikte hij door huwelijken. In 1350 bezocht de Romeinse tribuun Cola da Rienzo hem met het verzoek naar Italië te komen, ook Petrarca en de inwoners van Florence smeekten erom. In 1354 stak hij de Alpen over zonder leger en werd een jaar later gekroond tot keizer door een kardinaal. In 1356 werd door de keizer de Gouden Bul uitgevaardigd om het kiezen van de koning en keizer van het Heilig Roomse rijk te regelen. Het is een van de belangrijkste wetgevende documenten van het Heilig Roomse rijk en zou tot het einde van het rijk in 1806 van kracht blijven. De Gouden Bul gaf aan zeven keurvorsten het recht om de koning te kiezen. Het betrof de paltsgraaf aan de Rijn, de hertog van Saksen, de koning van Bohemen, de markgraaf van Brandenburg en de aartsbisschoppen van Mainz, Trier en Keulen. Daarmee was de strijd tussen de Staufen en Welfen beëindigd. Degene die tot Rooms-Duits keizer was gekozen, moest in Rome door de paus tot keizer worden gekroond.

Karel IV, St. Vitus in Praag

Met de gift van Moravië aan zijn broer en het hertogdom Luxemburg aan zijn zoon Wenceslaus wilde hij de Boheemse monarchie versterken. Ook waren Opper Beieren, Tirol en het markgraafschap voor de toekomst veilig gesteld. Hij verwierf o.a. ook een enorm gebied in Silezië. De staten van het rijk werden georganiseerd in confederaties die de vrede moesten bewaren. Zijn dominantie over de oostelijke grenzen verzekerde hij door middel van opvolgingstraktaten met Habsburg en de verwerving van Brandenburg. Tijdens het bewind van Karel IV werd Praag de residentie van de Duitse koning (1346) en Roomse keizer (1355), en hoofdstad van het Roomse rijk. In 1333 begon hij met de uitbreiding van de Praagse burcht. In 1344 werd begonnen met de bouw van de gotische Veitsdom. In 1348 stichtte hij in Praag de eerste universiteit in Centraal-Europa. De vorst was met de leidende kunstcentra in Frankrijk en Italië vertrouwd. De Praagse burcht werd naar het voorbeeld van de koningszetel in Parijs gebouwd. Voor de nieuwbouw van de Veitsdom werd de Franse architect Matthias van Arras naar Praag gehaald. Na diens dood werd de geniale architect Peter Parler uit Schwäbisch-Gmünd naar Praag gehaald om de bouw voort te zetten. De Parler-werkplaats was ook een verzamelpunt van belangrijke Praagse beeldhouwers. Peter Parler paste op originele wijze net- en stergewelven in diverse gebouwonderdelen toe. Ook de beeldhouwkunst aan de Dom is van grote betekenis. De keizer zelf had zich ermee bemoeid. Zeer bijzonder is de gebeeldhouwde portrettengalerij in het triforium van de kerk: portretten van aartsbisschoppen, leden van de keizerlijke familie, architecten. Hiermee trad de beeldhouwkunst van de Parler-werkplaats aan de top van de Europese kunst. Het Praagse hof werd ook centrum van een

schildersschool, met Franse, Italiaanse en Duitse invloeden. Praag werd een centrum van hoofse kunst, die vooral moest dienen voor de representatie en verheerlijking van de keizer. De beroemdste schilder die voor Karel IV werkte was Meester Theodoric die onder andere de levendige en realistische schilderijen van heiligen maakte, in een weke stijl, in de kapel van het Heilig Kruis in het kasteel van Karlstejn.

Karel IV vergaarde grote rijkdom door de exploitatie van de zilvermijnen in Kudna Hora. In deze stad werden munten geslagen voor tal van hofhoudingen.

De gotische kunst in Praag kende een hoogtepunt, maar ook een plots einde, onder Karel's zoon Wenzel IV (1378-1419). Tijdens het bestuur van Wenzel werden nog wel geplande bouwactiviteiten voltooid, met name aan de Veitsdom en de Praagse burcht. Toen Wenzel in 1400 van de koningstroon werd gezet, verloor Praag haar functie als keizerresidentie, en hielden ook de intensieve bouwactiviteiten voor een tijd op.

Praag, Veitskathedraal

Meester Theodoric, Karel de Grote

De zoon van Karel IV, Sigismund, kende een lange carrière voordat hij tot Heilig Rooms keizer werd gekroond. Zo was hij enige jaren markgraaf van Brandenburg en raakte verknocht aan Hongarije waarvan hij vanaf 1387 koning werd. Hongaarse edelen waren wel jarenlang een bedreiging voor zijn troon. In 1396 leidde Sigismund de christelijke legers in een Kruistocht tegen de Turken die tot de oevers van de Donau waren doorgedrongen. In de Slag bij Nikopolis werden de christelijke legers echter definitief verslagen. Sigismund dwong in 1402 zijn broer Wenceslaus IV afstand te doen van de koningstroon van Bohemen. Tijdens zijn lange bewind werd het koninklijke kasteel van Buda waarschijnlijk het grootste middeleeuwse kasteel van Europa. Sigismund stichtte zijn eigen ridderorde, de Orde van de Draak, met als hoofddoel het bestrijden van de Ottomanen. In 1411 werd hij gekozen tot koning van Duitsland, in 1419 koning van Bohemen en in 1431 koning van Italië. Hij was een van de drijvende krachten achter het Concilie van Konstanz dat een einde moest maken aan een Westers schisma met op dat moment een paus in Avignon, een in Rome en een in Bologna. Dit probleem werd in 1418 opgelost, maar een ander belangrijk punt was de Wyclifistische ketterij onder leiding van Jan Hus. Misstanden als simonie in de Katholieke Kerk en vraagtekens bij de pauselijke aanspraken op wereldlijk gezag waren punten van kritiek. Jan Hus was zelf naar Konstanz gekomen om zich te verdedigen tegen aanklachten, mede omdat Sigismund hem vrijgeleide had gegeven. Sigismund greep niet in toen het Concilie Jan

Hus tot de brandstapel veroordeelde. Hij werd in 1415 ter dood gebracht. Daarop volgden de Hussietenoorlogen. De aanhangers van Jan Hus wantrouwden Sigismund als de verrader van Jan Hus. De campagnes tegen de Hussieten eindigden in een drama. Hoewel Sigismund in 1419 koning van Bohemen werd, zou het dan ook nog zeventien jaar duren voordat de edelen van Bohemen hem daadwerkelijk erkenden. Twee latere oorlogen tegen de Ottomanen leidden niet tot succes voor hem. In 1433 werd hij tot Heilig Rooms keizer gekroond door paus Eugenius IV. Hij stierf in 1437 te Znojmo in Moravië. Met hem stierf het Huis Luxemburg uit.

Pisanello, Sigismund

Habsburg dynastie van gekroonde keizers

Frederik III: 1440-1493. Tweede neef van Albert II van Duitsland

Maximiliaan I: 1493-1519. Zoon van Frederik III

Karel V. 1519-1556. Kleinzoon van Maximiliaan I

Ferdinand I: 1556-1564. Broer van Karel V

Maximiliaan II: 1564-1576. Zoon van Ferdinand I

Rudolph II: 1576-1612. Zoon van Maximiliaan II

Matthias: 1612-1619. Broer van Rudolph II

Ferdinand II: 1619-1632. Neef van Matthias

Ferdinand III: 1637-1657. Zoon van Ferdinand II